

4 בינואר 2024

לכבוד

גלי בהרב-מיארה, עו"ד

יועמ"שית לממשלה

lishkat-yoetz@justice.gov.il

שלום רב,

הנדון: דרישה להורות לשר המשפטים להביא להצבעה בוועדה לבחירת שופטים מינוי נשיא לבית המשפט העליון ולקדם מיון והצבעה על מועמדים לשיפוט לשאר הערכאות ללא דיחוי

- פניה זו נשלחת אליך בשם מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, בהמשך לפניית המכון לשר המשפטים, יריב לוי, בעניין זה, ולאור פסק הדין בבג"ץ 5658/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת,¹ אשר ביטל את תיקון מס' 3 לחוק-יסוד: השפיטה שקבע שבתי המשפט אינם מוסמכים לקיים ביקורת שיפוטית על סבירות החלטת השר להימנע מהפעלת סמכות.
- סעיף 7(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984 (להלן: "חוק בתי המשפט"),² קובע "ראה שר המשפטים שיש למנות שופט, יודיע על כך ברשומות ויכנס את הוועדה". כלומר, חובה על השר לכנס את הוועדה ולפעול לבחירה של שופטים לתקנים הפנויים. החוק אינו מעניק לשר "זכות וטו" או אפשרות לבחור שלא לכנס את הוועדה כאשר ידוע שיש חסר משמעותי בשופטים.
- מבחינת המועד המוטל על השר למימוש סמכותו, הרי שהוראת סעיף 11 לחוק הפרשנות, תשמ"א-1981,³ קובעת "הסמכה או חיוב לעשות דבר, בלי קביעת זמן לעשייתו – משמעם שיש סמכות או חובה לעשותו במהירות הראויה ולחזור ולעשותו מזמן לזמן ככל הנדרש לפי הנסיבות"; בהקשר זה, ראי בבג"ץ 80/2 פרחא סאלח בט נ' שר הדתות,⁴ שם חויב שר הדתות לכנס את ועדת המינויים לבתי-הדין הדרושים כדי שתציע לנשיא המדינה מועמד למינוי כקאדי מד'הב בבית-הדין לערעורים.
- זה מכבר נשיאת בית המשפט העליון פרשה. על פי נתוני הנהלת בתי המשפט בסוף שנת 2023 היו 53 תקנים פנויים של שופטים ורשמים בכל הערכאות, ובסוף שנת 2024 יזנק מספר התקנים

¹ בבג"ץ 5658/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' הכנסת (פורסם בנבו, 1.1.2024).

² חוק בתי המשפט [נוסח משולב], תשמ"ד-1984.

³ חוק הפרשנות, תשמ"א-1981.

⁴ בבג"ץ 80/2 פרחא סאלח בט נ' שר הדתות (פורסם בנבו, 27.2.1980).

- הפנויים ל-115. בשנת 2022 התקיימו בבתי המשפט קרוב למיליון דיונים, נפתחו 861,388 תיקים חדשים והוגשו כ-2.7 מיליון בקשות.⁵
5. לנוכח העומס ההולך וגדל על השופטים (בשנת 2008 נפתחו "רק" 665,245 תיקים חדשים),⁶ באופן שאין לו אח ורע במדינות אחרות בעולם, הרי שאין מדובר בצורך במילוי תקנים קיימים בלבד אלא גם בהוספת תקנים חדשים. בהקשר זה נזכיר שבישראל אין למערכת המשפט עצמאות מבחינת תקציבה.
6. אי איוש תקני השופטים הפנויים פוגע אנושות בתפקוד מערכת בתי המשפט וביכולתה לאפשר לאזרחים לממש את זכות היסוד לגישה לערכאות ולקבל הגנה על זכויות אדם ואזרח אחרות, ואף עלול להיגרם עינוי דין בהליכים פליליים.
7. באשר לסחבת במינוי נשיא חדש לבית המשפט העליון, נזכיר שיש לנשיא שלל סמכויות סטטוטוריות, סמכויות ניהוליות במערכת המשפט ובקביעת סדרי עבודתה (כולל העברת שופט וניהול הליכי משמעת, הדחה או השעיה), והוא גם מייצג אותה מול הרשות המחוקקת והרשות המבצעת.
8. למרות החודשים שחלפו מפרישת הנשיאה והמחסור החמור בשופטים, בעקבות הדיון בבג"ץ בעתירות לחייב את השר לכנס את הוועדה,⁷ השר הודיע לבג"ץ שבכוונתו לכנס את הוועדה (והעתירות נמחקו), אך בהמשך הוסיף שהדבר יעשה ללא הצבעות.⁸
9. ביצוע השר מעין "שביתה איטלקית" ותוכניתו לקיים ישיבות סרק בוועדה, אינם עומדים בחובתו הקבועה בהוראת סעיף 7(א) לחוק בתי המשפט ולוקה בחוסר סבירות קיצוני.
10. בעוד שלצורך מינוי שופטים לבית המשפט העליון קבועה דרישה של רוב מיוחד (סעיף 7(ג)(2) לחוק בתי המשפט), שמשמעותה חובה של השגת הסכמה מצד נציגי הממשלה והקואליציה בוועדה, לגבי השופטים ביתר הערכאות ומינוי נשיא לבית המשפט העליון דרוש רק רוב רגיל (על כן שלמינוי נשיא נדרש רוב רגיל, מעיד תזכיר החוק שקודם אשתקד בוועדת החוקה בכנסת לקביעת דרישת רוב מוחלט).⁹
11. אף שהוראת סעיף 6א לחוק בתי המשפט קובעת ש"חבר הוועדה יצביע על פי שיקול דעתו, ולא יהיה מחויב להחלטות הגוף שמטעמו הוא חבר בוועדה", בפועל, השר יכול בהעדר הסכמה לכל היותר לעכב מינוי של שופטים חדשים לבתי המשפט העליון, אך אין לו שום יכולת למנוע מינוי של שופטים ליתר הערכאות ומינוי נשיא לבית המשפט העליון שדורשים כאמור רק רוב רגיל.

⁵ חן מענית, [מיליון דיונים בשנה, פחות מ-800 שופטים: העומס על מערכת המשפט מזנק](#), הארץ (28.8.2023).

⁶ [תגובת היועמ"שית לממשלה שהוגשה בבג"ץ 5692/23](#) (4.9.2023).

⁷ בבג"ץ 5692/23 התנועה למען איכות השלטון בישראל נ' שר המשפטים (פורסם ב**נבו**, 6.12.2023).

⁸ טובה צימוקי, [לאחר הדחייה: לזין יכנס את הוועדה לבחירת שופטים ב-11 בינואר](#), Ynet (19.12.2023).

⁹ [תזכיר חוק בתי המשפט \(נוסח משולב\) \(תיקון – הוועדה לבחירת שופטים\)](#).

12. באשר למינוי נשיא חדש לבית המשפט העליון, הרי שבישראל קיים נוהג חוקתי למינוי על פי שיטת הסניוריטי. כלומר, מתמנה השופט הוותיק ביותר בבית המשפט העליון (בעניין שלוש המבחנים המצטברים להוכחת קיומו של נוהג חוקתי, ראי בג"ץ 9029/16 עו"ד יצחק אבירם נ' שרת המשפטים,¹⁰ וכן ראי מאמר של פרופ' סוזי נבות על התקיימותו לגבי שיטת הסניוריטי,¹¹ וגם את הצעת החוק של שר התקשורת ד"ר שלמה קרעי לביטול הנוהג שעצם הצורך בה ונימוקיה בדברי ההסבר מעידים שאכן הנוהג קיים).¹²

13. אף אם השר חולק על עצם קיומו של נוהג חוקתי והשופט יוסף אלרון הגיש את מועמדותו לנשיא, אלה אינם מונעים מהוועדה לקיים דיון והצבעה ללא דיחוי למינוי נשיא לבית המשפט העליון. נראה שהסחבת בעניין נובעת אך רק מתוך הבנתו של השר שאין לו רוב בוועדה לחרוג משיטת הסניוריטי.

14. לאור כל האמור לעיל, הינך מתבקשת להורות לשר לפעול ללא דיחוי בהתאם לקבוע בהוראת סעיף 7 לחוק בתי המשפט, ולגבש יחד עם הוועדה רשימת מועמדים ליתר הערכאות (בהינתן שאין הסכמה לגבי מועמדים לבית המשפט העליון) מבין אלה שכבר סיימו את הליך המיון. לאחר גיבוש הרשימה, על השר לחתום עליה ולפרסמה ברשומות ובחלוף לפחות 45 ימים (במהלכם הציבור רשאי להגיש הסתייגויות) להביא את המועמדים ברשימה להצבעה. אין לשר סמכות למנוע את קידום תהליך מיון המועמדים והבאתם להצבעה בוועדה.

15. לנוכח התנהלות השר בחוסר סמכות ובחוסר סבירות קיצוני, נודה להתייחסותך ללא דיחוי.

בכבוד רב,

עינת עובדיה

מנכ"לית מכון זולת

¹⁰ בג"ץ 9029/16 עו"ד יצחק אבירם נ' שרת המשפטים (פורסם ב**נבו**, 1.2.2017).

¹¹ סוזי נבות, **שיטת הסניוריטי כמוסכמה חוקתית**, ICON-S-IL Blog (16.1.2017).

¹² **פ/952/25 הצעת חוק יסוד: השפיטה (תיקון) – בחירת נשיא בית המשפט העליון בידי הכנסת**.